

FIGYELŐ SZOLGÁLAT

Ebben a rovatban folyamatosan ismertetjük a könyvtártudománnyal és szakirodalmi dokumentációval foglalkozó szakkönyvek és külföldi szaklapok folyóiratcikkeit, valamint közöljük az elkészült fordítások, az új műszaki segéd-könyvek, az új műszaki folyóiratok és az OMKDK-ban elkészült irodalomkutatások jegyzékét.

.o.

KÖNYVSZEMLE

9/K/67

002.513:778.1:681.6

FRANK, O.: Vervielfältigungsverfahren im Betrieb. /Sokszorosító eljárások az üzemben/ München, 1966. Hanser Verlag. 95 p. /Betriebsbücher. 27./

Otto FRANK, a közismert német reprográfiai és dokumentációs szakember több kiváló szakkönyv után most egy rövidre fogott, de tartalmában teljességre törekvő, közel 100 oldalas összeállítással jelentkezett, melyben az üzemekben használatos másoló- és sokszorosító technikával foglalkozik. A könyvtári és dokumentációs szakembereknek is jelentős e kiadvány, mivel a reprográfia összefoglaló néven ismeretes sokszorosító- és másolótechnika először az irodai és ügyviteli munka, a gazdasági élet egyes munkafolyamatainak ésszerűsítésével terjedt el, s a könyvtárakban, levéltárakban és dokumentációs intézetekben csak később alkalmazták.

A sokféle másoló- és sokszorosító eljárást egyszerű és áttekinthető felépítésben tárgyalja. Először a fénymásoló eljárásokat ismerteti, melyek a hagyományos mérnöki rajzmásoláson túl ma már jelentős tényezővé váltak az irodai másolótechnikában is kis és könnyen kezelhető készülékek formájában és az olcsó nyersanyagok alkalmazásával. A fényképezési eljárások és rokonterületei című alatt az érintkező-másoló /kontakt/ eljárásokat ismerteti. Itt kerül leírásra a negatív-pozitív, a közvetlen pozitív, a diffúziós-, Verifax-, Thermofax- és Drycopy-eljárás, a papír és filmanyagra készülő optikai másolóeljárások és az elektrofotográfia. Külön fejezetet szentel a mikrofilm alkalmazásának, részletesen ismerteti a mikrofilmezés minden kérdését, így célját, nyersanyagait, gépi felszereléseit, alkalmazását és egy mikrofilmlaboratórium megszervezését.

sét. A sokszorosító eljárások közül a szeszes /ormig/, az átnyomó /stencil/, lemezes /adréma/ és kiscsaszta eljárások kerültek részletes leírásra.

A reprográfiai részlegek számára azonban nemcsak a fejlettebb, hanem egyszerűbb másoló- és sokszorosító eszközök is jelentősek, mivel ezeket kiegészítésképpen alkalmazni kell az egyéb drágább és komplikáltabb eljárásokkal párhuzamosan. A szerző nem feledkezett meg az író- és rajzeszközök és -papirok, -tinták és festékek, írógépek, fényszedőgépek, előnyomott rajzfóliák és átnyomófóliák tárgyalásáról sem; külön részben foglalkozik a műszaki rajzok kérdésével, ezek és az előbb említett rajz és íróanyagok reprográfiai vonatkozásaival. A kép még nem volna teljes, ha csak rövid áttekintésben is, ne kapnánk összefoglalást a dokumentációs foto- és sokszorosítórészlegek működésére vonatkozó kérdésekben, a többi között gazdaságossági számításokat, szakmai és munkaszervezési irányelveket.

A kötet használatát elősegíti a közel 50 jóminőségű kép és táblázat, a 45 tételből álló bibliográfia. Jól használható könyvet ajánlhatunk e kiadványban minden szakember számára, tekintet nélkül arra, hogy a reprográfia szakterülete-e, vagy pedig munkájában segítőeszközként használja a másoló- és sokszorosító eljárások termékeit.

/Pétervári L.B./

10/K/67

007.3:159.95:301.16

Communication Processes./Kommunikációs folyamatok//Szerk.:
Frank A.Geldard/ Pergamon Press, Oxford, London,.. 1965. 299 p.

A kötet egy 1963-ban Washingtonban tartott konferencia anyagát tartalmazza. Ez a konferencia a NATO által szervezett konferenciák sorában a harmadik volt; az első kettőt Párizsban, illetőleg Soesterberg-ben tartották.

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a konferencián megtárgyalásra került öt téma problematikáját.

1. Adattárolás

A bevezető előadás az ember "jel-felfogó-képességéről", adatok emberi tárolásának problémáiról, az egy és több dimenziós ingerek-ről, valamint a különféle redundanciákról szóló szakirodalom áttekintését adja. A csatolt bibliográfia több, mint 100 adatot tartalmaz. A hozzászólók a Shannon-Wiener mérték megfelelőségét, a pszichológia jelentőségét elemezték. Az előadás és a hozzászólások is expliciten vagy impliciten egy átfogó elmélet szükségességének bizonyításához szolgáltattak adalékokat. Ennek olyan kérdéseket kellene eldöntenie, mint a releváns és redundáns elemek szerepe az emberi kommunikációban, a dimenzionális és energetikus redundancia viszonyának jelentősége a közlésben stb.

2. Adatátvitel

Ez a téma szervesen kapcsolódik az előzőhöz. Az előadó is és a hozzászólók is a probléma "valószínűségszámítási aspektusát" helyezték előtérbe. /Itt is emberek közötti kommunikációról volt szó./ Azt fejtegették, hogy az információk tudomásul vételében, azok interpretálásában és a megfelelő válasz kialakításában milyen szerepet játszik "az előfordulások gyakorisága".

3. Nyelvi akadályok és nyelvi gyakorlat

Ez a szekció az emberi kommunikáció résztvevőinél a közlemények létrehozásánál és tudomásulvételénél fellépő akadályokat elemezte. Ezek valamennyi nyelvi síkon, tehát a fonetika, a grammatika és a szemantika síkján is fellelhetők. /Nemcsak akkor, ha nem az anyanyelvét beszéli valaki, hanem anyanyelven belül is, különösen különféle dialektusok esetén./ A vita résztvevői azokat a módszereket keresték, amelyek segítségével ezek az akadályok a minimumra csökkenthetők.

4. Csoport-kommunikáció

Az első két téma a tárgyalat problémát elsődlegesen egy emberre vetítette; a harmadik téma az ember és ember közötti kommunikáció kérdésével foglalkozott. Ezt szélesítette tovább a negyedik szekció témája, amely egyén és közösség viszonyával foglalkozott a kommunikáció szempontjából. A kommunikáció valamennyi összetevőjét /adó, vevő, közlemény, válasz/ ebből az aspektusból elemezték.

5. Ember és gép közötti kommunikáció

Ez a szekció a programok tervezésének, összeállításának és leírásának problémáival foglalkozott. Különösképp az automatikus programozás lehetőségeit és feltételeit elemezték; azokat a követelményeket, amelyek betartásával a programozás még nem válik túlságosan bonyolulttá és nehezzé, de elég egyértelmű ahhoz, hogy az egyes gépek nyelvére automatikusan lefordítható legyen.

/Petőfi S.J./

11/K/67

025.2/038/:801.323.9

A guide to foreign languages for science librarians and bibliographers. /Segédkönyv idegennyelvű kiadványok feldolgozásához a tudományos könyvtárosok és bibliográfusok számára/ ASLIB, London, 1965. 53 p.

Az ASLIB és a "The Welsh Plant Breeding Station" közös kiadásában megjelent utmutató az öt nagyobb nyelvcsaládhoz /germán, román, szláv, balti, finn-ugor/ tartozó nyelveken kívül a török és eszperanto nyelv jellegzetességeit is röviden összefoglalja. Elsősorban az egy-egy nyelvben használt jellemző írásjeleket, valamint a különböző nyelvek sajátos abécéjét adja meg. Külön angol - idegen nyelvű szöveget közöl minden nyelvnél azokról - a címfelvéte-

lezésnél feltétlenül rögzítendő - szavakról /nyelvenként mintegy 48-50 szó/, amelyek egy-egy dokumentum kiadására, a dokumentum típusára /pl. évkönyv, ujság, folyóirat, szótár stb./, a kiadvány tartalomjegyzékére és a kiadványon belüli ábrákra, illusztrációkra vonatkoznak. A fenti szempontok szerint 27 nyelvet /köztük a magyar nyelvet is/ feldolgozó kiadvány hasznos segédkönyv az idegen nyelvi dokumentumokat feldolgozó könyvtárosoknak.

/Terebessy Á./

12/K/67

378.4/439.127/Pécs

HÉBERGER, K.: Das ungarische Hochschulwesen. /A magyar felsőoktatás/ Bp. Tankönyvkiadó, 1966. 99 p.

Az első magyar egyetem alapításának /Pécs, 1367/ 500. jubileumi évében megjelent reprezentatív kiadvány az öt világnyelven - angolul, franciául, németül, oroszul és spanyolul - ismerteti azokat a jelentős eredményeket, melyeket hazánk a felszabadulás utáni időben a felsőoktatás területén elért. A könyv bevezetője a magyar egyetemek történeti fejlődését vázolja a középkori magyar egyetemek alapításától a mai felsőoktatási hálózat kialakulásáig. A fejlődést statisztikai adatokkal szemlélteti, például míg 1937/38-ban 1724 oktató 11 741 hallgatót, addig 1964/65-ben 7938 oktató 48 810 hallgatót oktatott. A népgazdaság követelményeinek megfelelően megváltoztak az egyes szakegyetemekre beiratkozott hallgatók arányszámai; azelőtt a joghallgatók 39,8 %-a mellett a műegyetemi hallgatók 9 % és a mezőgazdasági felsőfoku képzésben résztvevők 5,3 % részarányban szerepeltek. A felszabadulás után ez az arány megváltozott; míg a mérnökhallgatók száma 23 %-ra emelkedett, a jogász és agrár-felsőoktatásban részesülők aránya 3-3 %-ra csökkent. Előnyösen megváltozott a nőhallgatók aránya is; míg 1938-ban 14,5 % volt, arányszámuk 1964-ben 39 %-ra növekedett.

A könyv további fejezeteiben a szerző tematikus szerkezetben általános helyzetképet fest a magyar felsőoktatás rendszeréről és szervezetről, a hallgatók szociális viszonyairól, kulturális életéről és sporttevékenységéről. Az egyes egyetemi típusokat külön-külön is részletezi: a tudományegyetemek bemutatását a négy műszaki egyetem leírása követi; kitér az itt folyó gyakorlati oktatás változataira, a gyakorlatvezetés módszerére. Az orvosi és agrár-egyetemek után a művészeti felsőoktatás következik, végül a felsőfoku pedagógiai és technikus szakképzés vázolásával zárul a felsőoktatási intézmények általános ismertetése. Fontosságának megfelelően külön fejezetet szentel az egyetem elvégzése utáni tanulásnak, a szervezett továbbképzés formáinak; a különböző szakmérnökképzés, az orvosok, pedagógusok, jogászok részére rendezett tanfolyamoknak és önképzésük módjainak. Az egyetemek tudományos műhelyeinek, a tanszékeknek kutató tevékenységével is részletesen foglalkozik. Az eredmények publikálási lehetőségeinek bizonyítására példaképpen hivatkozik a Budapesti Műszaki Egyetem tudományos folyóiratára: a *Periodica Polytechnica*-ra, amelyet 71 ország 720 intézménye részére rendszeresen küldenek megfelelő cserekiadvány ellenében.

A könyv függelékében közölt statisztikai adatok külön figyelmet érdemelnek. Hazánk 91 felsőfoku intézménye oktatóinak és hallgatóinak létszámadatait egyetemenkénti és karonkénti bontásban logikusan csoportosított, áttekinthető táblázatokban közli. A létszámadatokat az egyetemi könyvtárak főbb állományadatainak felsorolása zárja illusztrálván, hogy a felsőoktatási intézmények szerves tartozékai a megfelelő állománnyal rendelkező egyetemi könyvtárak.

Összefoglalásképpen megállapítható, hogy a kiadvány, amely öt nyelven elsőként mutatja be a világnak a magyar felsőoktatás rendszerét, jól sikerült. A könyv erőssége: tömör fogalmazása és a helyes arányokban felépített tematikus szerkezete, melyekhez jól simul a kiválóan összeválogatott érdekes és gazdag képanyag. A külföld számára készített kiadványért a szerző mellett dicséret illeti GÖNCZI Bélát, aki a szöveget rajzokkal illusztrálta és az izléses borító- és kötettervet készítette, továbbá az Egyetemi Nyomdát, amely a kiadók célkitűzésének megfelelő köntösben jelentette meg ezt a fontos reprezentatív kiadványt.

/Móra L./

.□.

FOLYÓIRATSZEMLE

87/67

002.532.1/.2:001.814:019.941.2

A tudományos dokumentumok alakjának tökéletesítése. /Szoversonsztvovanie formi naucsnogo dokumenta/ - BLAGININ, V.Sz. - KUDRINA, Z.M. = Naucno-Tehnicseszka Informacija, szerija 2. 1967. 1.sz. p.12.

A tudományos eredményeket továbbra is elsősorban a folyóirat-cikkek fogják közölni, ezért fontos annak megvizsgálása, hogy ezek a cikkek mai alakjukban milyen mértékben felelnek meg olvasóinknak. A műszaki folyóiratok cikkeinek szokásos felépítése: cím, annotáció, bevezetés, tárgyalás, következtetések, irodalomjegyzék, esetleg függelék. Összesen 300 /vegyesen szovjet és idegen/ cikket vizsgáltak meg, ezek közül 240 szokásos felépítésű volt, az átlagos terjedelem /0,45 szerzői iv/ megoszlása a következő: 3 % annotáció, 13 % bevezetés, 76 % tárgyalás, 8 % következtetések. A cikkekről 72 mérnök véleményét kérték ki, és a következő válaszokat kapták: a cím általában megfelel a cikk tartalmának /a megkérdezettek 98 %-a szerint/ az annotáció elég jó általános tájékoztatást ad /67 %/, a bevezetés nem tartalmaz semmi újat a megkérdezettek 50 %-ának, a tárgyalásban közölt információt 62 mérnök teljes mértékben vagy részben hasznosította, 23-an túlságosan rövidnek, 12-en viszont túlságosan hosszúnak tekintették a szöveget, az ábrákkal 86 %-ban meg voltak elégedve, a következtetésekben a megkérdezettek 62 %-a nem talált új információt. Végeredményben az derült ki, hogy a mai tudományos cikkek közül majdnem minden másodikban talál valamilyen kifogást az olvasó és, hogy általában minden cikk terjedelme 15-20 százalékban felesleges.

/Szabó Gy./